Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 30 Montgomery St. Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237, (201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюзу: (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250, (212) 227-5251

РІК LXXXV. Ч.141 ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 24-го ЧЕРВНЯ 1978 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, JUNE 24, 1978 No. 141. VOL. LXXXV.

В АВСТРАЛІЇ ВІДБУВСЯ СОБОР УАПЦ З УЧАСТЮ ВЛАДИКИ МСТИСЛАВА

Сідней, Австралія (Н. Н.) — 8-го червня прилетів до Сіднею Блаженніший Владика Митрополит Мстислав, щоб очолити 8-ий Єпархіяльний Собор УАПЦеркви в Австралії й Новій Зеляндії та провести канонічну візитацію тамошніх українських православних парафій. На летовищі у Сіднею зустріли Владику члени Консисторії, на чолі з її головою прот. о. Теодоровичем, місцеве українське православне духовенство та представники громадських організацій.

Блаженніший Владика Мстислав, Первоієрарх УАПЦ

Діяння Собору започатковано в суботу, 10 червня, а закінчено у неділю, 11 червня, по полудні прийняттям постанов відносно внутрішнього життя і потреб Єпархії та схваленням резолюцій загального значення. Серед останніх є привітання Соборові УАП Церкви, що відбудеться в Англії у вересні ц. р., та Надзвичайному Соборові УГПЦеркви в Канаді, що відбудеться в липні ц. р. у Вінніпезі для відзначення знаменної в житті тієї Церкви події — 60-ліття її існування. Крім того, Собор прийняв постанову про заходи перед австралійськими державними чинниками відносно звільнення з ув'язнення о. Василя Романюка та опіки над його родиною.

З нагоди Собору в суботу, 10 червня, була відправлена у церкві св. Афанасія Лубенського в Гренвіллі Вечірня, після якої Владика промовив до численно зібраних вірних. У неділю, 11 червня, Владика очолив соборну Службу Божу у церкві Св. Покрови в Гомбуш Вест і під час св. Літургії нагородив титулом протопресвітера її настоятеля о. О. Пігулевського, а настоятеля церкви в Гренвіллі о. В. Люльку возвів у сан протоієрея. Сослужили Владиці у цих відправах всі присутні на Соборі священики.

Уміжчасі Владика Митрополит відбув кілька конференцій з Консисторією і настоятелями парафій з околиць Сіднею та прийняв тих, що потребували побачитись з Владикою у церковних справах. На 15 червня була передбачена зустріч Владики з українським католицьким Єпископом на Австралію, Владикою Іваном.

УКРАЇНКИ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ У КОНВЕНЦІЇ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЖІНОЧИХ КЛЮБІВ

Фінікс, Арізона (Христя Навроцька). — В днях від 5 до 9-го червня ц. р. тут відбулася величава конвенція Генеральної Федерації Жіночих Клюбів, яка від ряду літ поширює засяг своєї дії на міжнародній форум. Напередодні конвенції членки 3-го Відділу СУА з ініціятиви його голови пані Галини Агащук влаштували полуденок-буфет, на який запросили міжнародних делегаток на їх огінок (гостес). Ця гостина промостила нам, трьом українським делегаткам дорогу - як кажуть - „через жолудок до серця". Представниці українських жіночих організацій, а саме: Любослава Шандра — СФУЖО, Христя Навроцька — СУА і Наталія Іванів — Золотий Хрест, користаючи із цієї першої зустрічі, вспіли нав'язати широкі знайомства та могли провести відповідний розголос українського імени серед тисячі вісімсот делегаток з Америки, Ірану, Єгипту, Ізраїля, Голляндії, Канади, голляндських і британських островів, Тайвану, Греції, Ліберії та Балтійських народів.

Держачись усе разом, українки стали відомі делегаткам, як „три українські пані" („трі юкреїнєм ледіс"). При допомозі згаданого вже 3-го Відділу влаштовано невелику, але взірцеву виставку народного мистецтва та роздавано брошурки СФУЖО, СУА, Українського Музею і Золотого Хреста.

У понеділок 5-го червня, відбулася вечеря для міжнародних делегаток, в якій взяли участь українські делегатки, як також 10 членок 3-го Відділу СУА. В четвер відбувся міжнародний полуденок з участю 800 делегаток, на якому звітували представниці країн, в тому представниця СФУЖО — Любослава Шандра про великий засяг праці цієї світової Федерації.

Того ж дня на пленумі звітували дві другі представниці українських організацій: Наталія Іванів про працю Золотого Хреста у харитативній і виховній ділянках та Христя Навроцька про працюСоюзу Українок Америки, підкреслюючи ініціятиву СУА в бразилійських стипендійній акції, заснованні Українського Музею в Ню Йорку і започаткування відзначення Міжнародного Року Дитини.

Наради Конвенції Генеральної Федерації, якими проводила президентка п-і Джеррі Вагнер, були незвичайно ділові, ведені за усіма парляментарними правилами, при тому дуже цікаві. Кожного дня присутні мали змогу вислухати дуже цікаві доповіді з різних ділянок, напр. використування соняшної енергії, зміни у ролі жінок, як протидіяти злочинству і ін. Останнього дня провідник меншости в Конгресі, конгресмен Джон Дж. Родс, виголосив знаменну промову про сучасний стан економіки в ЗСА.

Схвалено ряд резолюцій м. ін. у справі створення постійної комісії при Генеральній Федерації для слідкування за порушенням людських прав у світі, як конкретної розв'язки дуже загальної резолюції у цій справі, прийнятої попередньою конвенцією в Сієтлі, Ваш.

У програму Конвенції входило також багато семінарів, з яких українки могли дуже добре скористати.

ПРАВА ЛЮДИНИ ЗАЛИШАЮТЬСЯ ОДНІЄЮ З ГОЛОВНИХ ЦІЛЕЙ ПОЛІТИКИ ЗСА — ЗАПЕВНЯЄ ПРЕЗИДЕНТ КАРТЕР

Вашінгтон. — Виступаючи на відкритті річних нарад міністрів закордонних справ країн, які належать до Організації Американських Держав (ОАД), президент Джіммі Картер у середу, 21-го червня, заявив, що його уряд у своїй закордонній політиці продовжуватиме наголошувати справу прав людини, не зважаючи на те, що деякі уряди південноамериканських держав критикують Вашінгтон за це наголошування.

Зазначуючи, що ЗСА воліють наголошувати „позитиви", Президент однак підкреслив, що якщо інші країни продовжуватимуть порушувати права людини, то американський уряд поробить всі заходи, які докажуть тим державам, що явне порушування міжнародних стандартів потягає за собою „коштовні наслідки".

Як вказують коментатори, цими словами президент Картер перестеріг ті режими латиноамериканських держав, які порушують права людини, що уряд ЗСА може застосувати проти них „відплатні акції". Хоча він не зазначив які „відплатні акції" ЗСА застосують, то в минулому уряд президента Картера зменшував економічну та військову допомогу тим південноамериканським країнам, в яких порушувано права людини. Президент Картер зазначив, що до прав людини зараховує теж економічні та соціяльні права.

Президент Картер не називав жадного порушника прав поіменно, але під час його промови делегації 26-ох держав Західньої Півкулі одержали звіт Міжамериканської Комісії Прав Людини, в якому натаврувано уряди Парагваю та Уругваю за жорстоке порушування людських прав, як теж скритиковано уряд Чіле, але зазначено, що в Чіле заміт не деяке поліпшення стану тих прав.

У той самий час Державний департамент висловив вдоволення з факту, що в Перу нарешті відбулися загальні вибори, перші за останніх 15 років. Рівнож військовий уряд Аргентини повідомив, що запросив до своєї країни делегацію Міжамериканської Комісії Прав Людини, щоб перевела перевірку закидів, що в Аргентині порушується ті права.

Президент у своїй промові підкреслив, що протягом минулого року наступили „зміни на краще" щодо пошанування прав людини в Західній Півкулі, бо деякі країни звільнили політичних в'язнів, припинили цензуру преси тощо, додаючи, що існують перспективи на дальше поліпшення, хоча він розуміє, що прогрес буде повільний.

Крім питання прав людини, якому президент Картер присвятив майже одну четвертину своєї промови, він наголосив також новий договір ЗСА з Панамою щодо передання контролі над панамським каналом у руки панамського уряду, зазначуючи, що мирне полагодження цього контроверсійного питання повинно стати прикладом для розв'язки всіх інших проблем між країнами Західньої Півкулі. Президент також відмітив, що додержав обіцянку з-перед року відносно підписання Американської Декларації Прав Людини, виготовленої ОАД, як теж підписання договору щодо заборони нуклеарної зброї в Латинській Америці.

Наради Організації Американських Держав триватимуть 10 днів і передбачають, що домінуючою темою буде дальше питання прав людини.

В'єтнам дозволить 25-ом особам виїхати до ЗСА

Ганой. — Міністерство закордонних справ комуністичного В'єтнаму повідомило Сенатську підкомісію для справ втікачів, що дозволить 25-ом особам, точніше 15-ом дітям американських громадян і 10-ом матерям тих дітей, виїхати до ЗСА, „щоб об'єднатися з їхніми батьками і чоловіками".

Американські коментатори вказують, що це перший раз, що Ганой погодився на виїзд з країни в'єтнамських жінок і дітей. Припускають, що цей жест має на меті заохотити уряд ЗСА погодитися на „нормалізацію" відносин з комуністичним В'єтнамом. Рішення в'єтнамського режиму запало в час, коли відносини тієї комуністичної країни з двома іншими комуністичними державами, з Китаєм і Камбоджею, дуже напружені.

Всі 15-ро дітей, які одержать дозвіл на виїзд до ЗСА, мають американські пашпорти і є громадянинами ЗСА.

Представник ЗСА прибув до Анголі

Луанда. — У середу, 21-го червня, сюди прибув Доналд МекГенрі, член делегації ЗСА до Об'єднаних Націй, щоб переговорити з марксистським урядом президента Агостина Нето справу можливого замирення між Анголею та сусіднім Заїром, на який ангольські партизани, які мають свої бази в Анголі, вже нападали два рази, як теж старатися включити Анголю в спроби розв'язати расовий і політичний конфлікт у сусідній Намібії, яка находиться під контролею Південно-Африканської Республіки.

МекГенрі прибув до Анголі день після того, як державний секретар Сайрус Венс у промові відносно політики ЗСА щодо Африки повідомив, що уряд президента Джіммі Картера старатиметься нав'язати „більш нормальні контакти" з ангольським марксистським урядом, щоб власне довести до вищезгаданих цілей, хоч зазначив, що не пропонує встановлення нормальних дипломатичних та економічних зв'язків з Анголею.

ЗСА ніколи не мали дипломатичних зв'язків з тією африканською країною, колишньою португальською колонією. Марксистський уряд Агостина Нето прийшов до влади в 1975-му році з допомогою кубинських військових частин і совєтської зброї.

Телебачення у Спрінґфілді, Масс., цієї суботи передаватиме українську програму

Спрінґфілд. — У суботу, 24-го червня, місцева телевізійна станція WHYN, русло 40 UHF, в год. 7;30 увечері передаватиме півгодинну програму української пісні і танку в циклі своїх програм народної музики. Оркестра Адама Платоша з Ню Бритен, Коннектикат, відіграє сім українських пісень, а танцювальна група „Дніпро" з Бриджпорту, під керівництвом Ірини Дмитрів, виконає „Гопак". У програмі візьме участь Ричард Керрі, керівник української радіопрограми на станції WRYM — 840 в Ню Бритен, передаваної кожної суботи в год. 8;30 рано. Це вже другий раз, що оркестра Адама Платоша виступає на згаданій телевізійній станції. Перший виступ був 21-го січня ц. р., коли передавано півгодинну українську програму і всі точки виконувала ця оркестра.

КАРТЕР НАЗИВАЄ ВЕНСА РЕЧНИКОМ ЗАКОРДОННОЇ ПОЛІТИКИ ЗСА

Вашінгтон. — З уваги на те, що протягом останнього місяця члени Конгресу та коментатори висловлювали непевність щодо питання: хто фактично є речником уряду президента Джіммі Картера в ділянці закордонної політики, тобто, чи ним є д-р Збігнев Бжезінські, головний дорадник Білого Дому для справ крайової безпеки, який гостро критикував Совєтський Союз та Кубу за військове втручання в Африку і за порушування політики детанту, чи тим речником є державний секретар Сайрус Венс, який критикував Москву за ті самі справи, але робив це більш „поміркованo", президент Джіммі Картер у середу, 21-го червня, під час майже тригодинної зустрічі з 80-ма законодавцями зазначив, що він сам відповідає за остаточні рішення щодо закордонної політики, а його речником в тій ділянці є державний секретар Сайрус Венс.

Присутні на тій зустрічі законодавці кореспондентам, що Президент особисто відповідав на більшість із запитів, а решту скеровував до Венса, хоча на зустрічі були теж Бжезінські, секретар оборони Гарольд Бровн та інші члени уряду. Бжезінські звітував про свою недавню поїздку до комуністичного Китаю, а Бровн зреферував справу військового балансу між ЗСА та СССР.

Коментатори і члени Конгресу вважають, що президент Картер, принаймні на найближче майбутнє, вирішив підтримати підхід Венса до закордонної політики, зокрема в ділянці зв'язків із Совєтським Союзом і Кубою. Присутні на згаданій зустрічі, хоча підкреслювали, що не можна було запримітити жадного „тертя" між Венсом і Бжезінським, то всім було ясно, що Білий Дім тепер протегує Венса. Виступи президента Картера протягом останнього місяця більш віддзеркалювали погляди і підхід Бжезінського.

Секретар Венс на зустрічі в середу реферував справу САЛТ ІІ, як теж ситуацію на Близькому Сході та в південній частині Африки. Із заяв Венса та Президента виходило, що Венсові пощастило переконати президента Картера, що найважливішою справою є підписання нового договору щодо обмеження стратегічної атомової зброї і що ця справа не повинна бути „пов'язана" з іншими американсько-совєтськими проблемами, як про це натякав д-р Бжезінські. Президент підкреслив, що САЛТ ІІ повинен мати першенство, додаючи, що хоча у відносинах між ЗСА та СССР завжди будуть періоди суперництва і співпраці, то його уряд наголошуватиме аспекти співпраці.

Державний департамент у середу оприлюднив заяву відносно недавньої дуже критичної статті в газеті „Правда", офіційозі комуністичної партії Совєтського Союзу, вказуючи цією заявою, що уряд президента Картера тепер підтримує підхід Венса, бо в цьому документі зазначено, що хоча Вашінгтон не погодиться з антиамериканськими закидами в „Правді", то воліє на розпочинати „нової рунди взаємної реторики", яка може тільки загострити відносини між ЗСА та СССР. Америка і Совєтський Союз мають перед собою ряд важливих справ до полагодження і успішна розв'язка тих проблем напевно спричиниться до „дальших кращих виглядів на довготривалі і стабільні відносини" — сказано в заяві Державного департаменту.

Совєти засудили двох жидівських активістів

Москва. — Пресові агентства інформують, що совєтський суд засудив 21-го червня ц. р. двох жидівських активістів, Владіміра Слєпака і Іду Нудел, на довгі речинці заслання за те, що вони вивісивши на бальконах своїх помешкань великі плакати, домагалися візи на виїзд до Ізраїля. 50-річного Слєпака, інженера по фаху, який був членом групи дисидентів, які вже віддавна змагаються за покращання людських прав в Совєтському Союзі, засуджено на 5 років заслання у віддалених районах СССР. На суд не допущено жадних свідків оборони, а швагра Владіміра Слєпака, Зіновія Рашковського, впущено на залю суду тільки тоді, коли суддя відчитував засуд.

В окремому процесі була також засуджена 47-річна Іда Нудел, по фаху економіст, за подібні до Слєпакових „провини" і за „злісливий хуліганізм" на 4 роки заслання. Дружина Слєпака Марія так само обвинувачена прокуратурою за „злосливе хуліганство" після того, як вони обидвоє, замкнувшись у власному помешканні, розвинули великий плакат з домаганням пустити їх до сина в Ізраїль. Однак після випадку Марія Слєпак тяжко захворіла на виразку шлунка та перебуває тепер в шпиталі і її правдоподібно судитимуть окремо. Справа Владіміра Слєпака відома на Заході, бо він уже від 1970 року намагається виїхати до свого сина в Ізраїль і від того часу перебуває без праці та засобів для життя. Другий син Слєпаків переховується десь в СССР після того, як він відмовився іти до совєтської армії. Іда Нудел, яка також намагається виїхати до Ізраїля, на своєму плакаті написала була: „КҐБісти, дайте мені візу до Ізраїля" і за це одержала 4 роки заслання.

На обидвох процесах цивільні агенти КҐБ і т. зв. „дружинники", які є звичайними послугачами КҐБ, держали під надзором приятелів і знайомих обидвох підсудних. На залю нарад, як у попередніх випадках, не допущено також закордонних журналістів і представника амбасади ЗСА в Москві. Коли однак приятелі збиралися в більшу групу, поліція відкручувала пожежні рури і розпорошувала товпу сильною струєю води. „Ми боїмося, — заявила Ірина Брайловська, — що тепер КҐБ те саме може зробити з кожним з нас".

У Москві серед дисидентів і закордонних дипломатів панує переконання, що після жорстокого засуду проф. Юрія Орлова, совєтські судові чинники приготовляються тепер до розправи над Александром І. Гінсбургом, який був головою фонду допомоги родинам політичних в'язнів, помимо його тяжкої легеневої хвороби, і над Анатолієм Щаранським, справа якого дещо ускладнила відносини між ЗСА і СССР, бо йому прокуратура закидає співпрацю з американською Центральною Розвідною Агенцією.

ВІРМЕНИ ЗАЯВЛЯЮТЬ СОЛІДАРНІСТЬ „З ВОЮЮЧОЮ УКРАЇНОЮ"

Поруйр Айрікян зі своїми рідними

Ню Йорк. (Пресова Служба ЗП УГВР). — У самвидаві поширена заява секретаря Національної Об'єднаної Партії Вірменії, політв'язня Поруйра Айрікяна з 12 січня 1978 року до голови Верховної Ради СССР, в якій він м. ін. пише, що вірменські патріоти готові в майбутньому „виявляти свою солідарність з дійсними синами і дочками України не тільки голодівками протесту і заявами".

Поруйр Айрікян, 1949 року народження, був вперше заарештований 1969 року за „антирадянську пропаганду" і засуджений на 4 роки позбавлення волі. Після звільнення, його заарештували вдруге 12 лютого 1974 року і засудили на 2 роки за „порушення законів нагляду". Згодом його обвинувачували за статтями 65 і 67 КК Вірменської РСР і засудили на 7 років таборів і 3 роки заслання.

Дійсним провідником НОП Айрікян став в 1968 році.

Нижче друкуємо повний текст його заяви в перекладі з російської мови.

„У певних колах СРСР і взагалі в політичному світі вже декілька років традиційно відзначається 12 січня як „День Солідарности з українськими політв'язнями. Історично цей день пов'язаний з найбільшими масовими арештами в Україні за останній період — 12 січня 1972 року — коли в один день заарештовано десятки людей. Але в сучасних умовах значення і сенс цієї нової дати поширився. Це день воюючих українців, день прихильників відродження України, день українських дисидентів.

У списках радянських політв'язнів велику частину

(Закінчення на ст. 3-ій)

„ХРОНІКА ПОТОЧНИХ ПОДІЙ" ІНФОРМУЄ ПРО ТЕРОР КҐБ ПРОТИ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ

Ню Йорк (Пресова Служба ЗП УГВР). — Недавно наспіла на Захід теж „Хроніка поточних подій" ч. 48, якої поважну частину становлять матеріяли про українських в'язнів, засланих, інших репресованих та КҐБівське свавілля в Україні в загальному. Вже самим об'ємом українських матеріялів і документів „Хроніка" є вагомим віддзеркаленням величезної інтенсивности і розміру терору, що його стосує режим під сучасну пору проти поодиноких українських патріотів і цілого народу.

Починається „Хроніка" справою генерала Петра Григоренка п. н. „Вигнання", в якому подається перебіг позбавлення його радянського громадянства, його протести і заяву в цій справі А. Д. Сахарова з 14 березня 1978 року.

У відділі про „Репресії проти груп „Гельсінкі", подано обширні матеріяли про „Натиск на Руденка", „Арешт Лук'яненка", протести в їхній обороні, обшуки переведені в друзів і знайомих і т. п. Окремо подано про допити Кузьми Матвіюка Ровенським КҐБ, Івана Кандиби і ін.

Подається теж деякі деталі про арешт Петра Вінса і протести проти засуду Ольги Гейко (Матусевич), Люби Мурженко, Галини Снєгірьової, Оксани Мешко, Віктора Лавріненка і ін.

Повідомляється про нових членів Української групи „Гельсінкі": Віталія Калиниченка і Василя Стрільцева (філолог, закінчив Чернівецький університет, в останній час викладав англійську мову; в 1977 році звільнили його після того, як він подав заяву на виїзд до Англії, тепер живе в Долині, Івано-Франківської області).

У відділі про „Арешти, обшуки, допити" „Хроніка" інформує про арешт Івана Дикого при кінці 1977 року та про переведені в зв'язку з тим обшуки в дружини Василя Лісового, Віри Лісової — в Києві, в Олени Антонів — у Льво-

(Закінчення на ст. 3-ій)

Програма Клівлендської Виставки СУА

Клівленд (О. Гайський). — У неділю, 21-го травня ц. р. в залях Вестерн Резерв Гісторікел Сосаєті, 10825 Іст Бульвард, в університетській дільниці міста, з успіхом відкрито виставку, під моттом: „Українські традиційні мотиви в текстилях і писанках", яку влаштував Комітет „Українська Спадщина".

В окремій програмі першого дня виставки був показ примінення вишивки в модерних одягах. Виведення гаґлок урозманітнило імпрезу.

Подібні окремі програми передбачені теж на три дальші місяці виставки й відбудуться в неділні дні під таким гаслом: 18-го червня — лекція про історію і традицію писанок, з показом писанкування та висвітленням фільмів „Писанка"; 16-го липня — лекція про українську вишивку, з демонструванням різних стібів вишивання; 13-го серпня — висвітлення прозірок з України, оснований на історичній церковний архітектурі Києва та мистецьких експонатах музею столиці України; 10-го вересня — бандура, український історичний музичний інструмент, демонстрований виступом Ансамблю Молодих Бандуристів. Закриття виставки.

Кожна з поданих програм починається о 2:30 сполудня. Музей відкритий у неділі в год. 2 — 5 сполудня і закритий цілий день в понеділки. В дообідні години вівтірків вступ до музею вільний від оплат.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07303.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3. 1917 — authorized July 31, 1918.

Передплата: на рік — $30.00, на пів року — $16.00, на 3 місяці — $9.00. Для членів УНСоюзу 65 ¢ міс. За кожну зміну адреси — 25 ¢. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. За зміст оголошень Редакція не відповідає.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Невідкладне завдання

Минулого вівтірка кілька старшин американських збройних сил заявили Сенатській комісії військових справ, що теперішня ,,професійна'' армія, яка складається тільки з добровільців, має дуже поважні проблеми: багато добровільців малограмотні; непропорційно великий відсоток тих вояків — це негри і пуерто-ріканці, що доводить до загострення расових відносин; добровільцям всіх рас бракує позитивного наставлення до їхніх обов'язків, тобто їм бракує мотивації; збройні сили не представляють собою перекрою американського суспільства.

Згаданих старшин запросив на свідчення демократичний сенатор Сем Нанн з Джорджії, який від 1973-го року, тобто від припинення в ЗСА обов'язкової військової служби, часто виступає проти теперішньої ,,професійної'', значить, добровільчої армії.

Заяви свідків-старшин — це тільки підтвердження оправданих закидів сенатора Нанна та багатьох інших законодавців і військовиків, що добровільча армія не виправдує себе.

Дуже невідрадною сторінкою теперішньої добровільчої армії є, як згадано, факт, що непропорційно велика кількість добровільців-рядовиків — це негри і пуерто-ріканці, а старшинські кадри складаються переважно з білих. Отже, збройні сили не представляють собою перекрою цілого американського суспільства, як це було раніше, коли всі фізично спроможні юнаки були покликувані до 2-річної примусової військової служби. Хоча негри і пуерто-ріканці становлять тільки 13 відсотків населення Америки, то в армії їх є 22 відсотки. Це не тільки протирічить принципові расової інтеграції, що його підтримує сам уряд ЗСА, але теж може в майбутньому довести до поважних конфліктів між старшинською верствою, яка складається переважно з білих, і рядовим вояцтвом, яке постепенно стає більш негритянським і пуерто-ріканським. Вже тепер расові відносини в збройних силах досить загострені.

До теперішньої ,,професійної'' армії зголошуються переважно юнаки з бідніших прошарків американського суспільства та хлопці і молоді мужчини, які не могли знайти затруднення в цивільному секторі, чи то з уваги на брак належних кваліфікацій, чи через те, що в країні безробіття все ще на порівняльно досить високому рівні. Для них можливими виходами із ситуації було одержувати суспільну допомогу чи безробіття, або зголоситися до військової служби. Напрошується питання: що буде з тією добровільчою армією, коли економічна ситуація поліпшиться, рівень безробіття обнизиться ще більше і значно більше молодих мужчин зможе одержати затруднення в приватному секторі американської економіки? Тоді цілком певно зменшиться число добровільців, а разом з тим чисельно зменшаться збройні сили Америки, що було б великою загрозою для безпеки країни і цілого вільного світу.

Факт, що до армії зголошуються некваліфіковані юнаки та члени нижчих економічних верств доводить до того, що багато добровільців малограмотні, а деякі навіть неписьменні, що значно утруднює їм виконувати їхні завдання. З уваги на те, що багато юнаків зголошується до війська тільки тому, що не могли знайти праці в цивільному секторі — вони не мають зацікавлення до військової служби, тобто їм бракує належної мотивації.

Сказане ясно вказує, що збройні сили ЗСА мають поважні проблеми. Безпека країни вимагає від Конгресу і Білого Дому перевірки і полагодження цієї преважливої справи. Сенатор Нанн вже вніс резолюцію, щоб секретар оборони Гарольд Бровн ще цього року представив свої пропозиції відносно привернення збройним силам попередньої стабільности і расового балянсу. На увагу заслуговує пропозиція групи визначних соціологів, які затривожені фактом, що збройні сили більш не представляють собою перекрою цілого американського суспільства. Вони закликають Конгрес і Білий Дім подбати, щоб добровільці по двох роках служби одержували порівняльно високі стипендії на продовження студій в коледжах чи університетах, очевидно, якщо вони мають кваліфікації на прийняття до вищих шкіл. Високі стипендії були б заохотою для юнаків зі середньої економічної верстви зголошуваться до війська, беручи до уваги дуже високі кошти навчання в університетах ЗСА.

Задовільна розв'язка цих та інших проблем американських збройних сил повинна стати одним з перших і невідкладних завдань уряду і народу.

Стоянці на Закарпатті — 500,000 років

Ще в 1974-му році палеолітична експедиція Археологічного музею Академії Наук УССР на Закарпатті на горі Сар поблизу селища Королеве, Виноградівського району натрапила на сліди ранньопалеолітичних поселень — стоянок, розташованих на гірській гряді (гірському пасьмі), яка простягається вздовж ріки Тиси з півдня на північ і складається з трьох вершин. Відтак, після кількарічних досліджень, експедиція знайшла на середній вершині залишки восьми ранньопалеолітичних поселень. Там відкрито численні кам'яні знаряддя, знахідка яких дає змогу прослідити розвиток техніки виробництва у мешканців тих стоянок. В. М. Гладилін, начальник цієї експедиції, заявив, що ця знахідка свідчить, що вперше тут люди оселилися близько 500,000 років тому, а не 150,000, як досі вважали.

Дубчек плянував створити концтабори для комуністів

Прага. — Газета ,,Руде Право'', офіціоз комуністичної партії Чехо-Словаччини у своєму виданні з неділі, 18-го червня, твердить, що Александер Дубчек, перший секретар компартії під час так званої ,,Празької весни'', плянував створити концентраційні табори для ,,перевишколення партійних діячів, які не зреклися своїх комуністичних переконань''.

,,Руде Право'' твердить, що два члени тодішнього чехо-словацького уряду виготовили точний плян щодо створення таких концтаборів, але цей плян не ввійшов в життя.

М. Платковський

КОНФРОНТАЦІЯ ЧИ КООПЕРАЦІЯ

В своїй промові перед абсольвентами морської старшинської школи президент Джіммі Картер, крім може, деяких нюансів, не сказав, властиво, нічого нового. Сподівання одних і побоювання других, що Картер підтримає свого дорадника Бжезіньского, який недавно зайняв виразно ,,тверду'' позицію супроти Москви, не справдилися. Можна б мати враження, що Картер хотів помирити своїх найближчих співробітників, говорячи для одних про конфронтацію, якщо такої не можна буде уникнути, а для других про дальшу готовість кооперувати з СССР, якщо він на це піде. Картер сказав, що вибір є тепер у руках Москви.

Аналізуючи ці висловлення Картера, приходиться до таких висновків: Захід не має своєї власної політики супроти Сходу, а лише реагує на ті чи інші потягнення Москви. І далі: Захід, зокрема ЗСА, лише ,,погрожують'' — в міцнішому чи слабшому тоні — що не боїться конфронтації, але нічого не починають конкретного, щоб цій конфронтації переможно протистояти. І в цьому, власне, немає нічого нового у промові президента Картера. Бо хіба кожний попередній американський президент стверджував, що Захід хоче мирної кооперації, ,,детанту'' з СССР, але, мовляв, як буде потреба, то буде боронитися.

І що ж на це Москва? Нахабно, як завжди, Кремль ,,обернув кота огонем'', відповідаючи, що це, власне, ЗСА винні в імперіялістичній політиці і в підготовлюванні війни. Тим часом, Москва не потребує аж щойно тепер ,,вибирати''. Вона вже давно вибрала, вибрала конфронтацію під плащиком миролюбних запевнень про бажання мирного співіснування і економічної кооперації. Звичайно — так! Москва потребує кооперації, щоб на одержані із Заходу різні засоби (включно також із пшеницею тощо) могти обертати своє ,,масло'' на гармати.

Що ж потрібно для Заходу, щоб він нарешті прийшов до переконання, що Москва вже давно вибрала конфронтацію? Невже це станеться аж тоді, коли московські танки підуть на країни Західньої Европи, совєтські вояки почнуть відверто (а не в ролі ,,дорадників'') виступати в Африці, Куба почне неприховану агресію не на африканські, на країни Південної Америки (озброєна, звичайно, Москвою), а совєтські підводні човни і військові кораблі заблькують Індійський океан?!

Не можна вимагати від американського президента неможливого. Роблячи максимальні зусилля для уникнення війни, особливо нуклеарної, Картер не міг загрозити совєтам просто війною — хіба навіть тому, що цим викликав би паніку серед громадян своєї країни та серед своїх европейських союзників. Не тільки паніку, але й обурення, яке могло б йому коштувати президентського становища. Але Картер міг би, без ризика погіршити відносини з Москвою, сказати їй цю очевидну правду: ствердити, що Москва провадить (а не щойно має вибрати) політичну конфронтацію і що Америка буде від сьогодні діяти відповідно до цієї імперіялістичної й агресивної совєтської політики. І то діяти в усіх ділянках: і в справі підвищення збройного потенціялу Заходу, і в справі унеможливлення комуністичних авантюр в Африці чи деінде, і в справі підтримки справжніх, а не штучно створюваних Москвою визвольних рухів, скерованих проти російсько-совєтського імперіялізму й московського панування. Бо якщо Москва відверто заявляє, що вона буде завжди і скрізь підтримувати т. зв. ,,визвольні війни'', то чому Захід не може нарешті заявити, що він стоїть по стороні не тільки переслідуваних дисидентів, але й по боці прагнень до визволення з-під московського панування не тільки т. зв. сателітних народів, але й народів всередині СССР?!

Чого боїться Захід? Що Москва не піде на заключення т. зв. ,,САЛТ II'', а пізніше ,,САЛТ III''? Алеж це тільки Захід сподівається якихось вигід від цих угод. Про це прекрасно знає Москва, а тому лякає, що відмовиться від заключення договорів про обмеження нуклеарного озброєння. Совєтам же зовсім не залежить на цих договорах, бо вони не спинять їх від дальших зброєнь, так як не спинив їх від них ,,САЛТ I''. Ціла бо справа полягає в тому, що Захід не має можливостей ефективної контролі совєтських зброєнь. Вони діють безконтрольно, бо лише з великим трудом західнім розвідкам удається довідатися про якусь нову зброю. На Заході діється навпаки, тут роками дискутується прилюдно в парляменті, в пресі, на зборах, коли йдеться про введення якоїсь нової зброї (напр. невтронної бомби). Не бракує навіть голосів осуду, якщо якісь західні розвідки викриють ті чи інші починання в СССР, скеровані на все більше підвищення воєнного, і то наступального, а не оборонного, потенціялу. Бож, мовляв, не можна ,,дратувати'' Кремля, щоб той, бороняча безпеки своєї імперії, не розпочав ,,з розпачу'' війни! Алеж облудність кремлівських володарів очевидна: вони прекрасно знають, що ніхто на Заході не почне проти них війни!

А якже стоїть справа з другого боку? Звичайно, Москва теж не піде на ризико війни, доки не буде певною своєї перемоги. Але вона піде на війну, коли вважатиме, що ,,гнилий'' Захід — при допомозі її інтриг і диверсій — вже дозрів до того, щоб дати йому останній смертельний удар. Чи Китай справді дурить світ, коли не припиняє перестерігати перед тим, що СССР підготовляє нову війну?

Нам можуть закинути, що ми не знаємо всіх ,,таємниць'' західніх держав, які, певно, теж мають якісь таємні нові роди зброї, а принаймні негласно удосконалюють вже існуючу зброю. Це можливо. Але при цьому не треба забувати, скільки совєтських шпигунів діє на Заході, а скільки західніх шпигунів мають можливість продістатися десь аж над Урал в СССР.

Ми не маємо можливости суґерувати що повинен робити Захід для ефективної оборони проти конфронтації СССР в мілітарній ділянці. Але ми можемо висловити погляд, що для такої ефективної оборони належать також політичні засоби, а серед них і справи поневолених Москвою народів — і то не лише в площині гуманітарній.

Прем'єр Туреччини розпочав свою візиту в СССР

Москва. — Ассосіейтед Пресс інформує, що прем'єр-міністер Туреччини Булент Ацевіт прибув в середу, 21-го червня ц. р., з офіційною візитою до Совєтського Союзу, верховоди якого, вже від довшого часу домагаються від Туреччини підписання договору ,,про дружбу і співпрацю''. На летовищі в Москві Ацевіта вітали прем'єр Алексей Н. Косиґін і міністер закордонних справ СССР Андрей А. Ґромико. Проєкт совєтсько-турецького договору про ,,дружбу і співпрацю'' був накреслений обома сторонами три роки тому, коли Косиґін відвідував офіційно Анкару, але підписання цього договору постійно відкладалось. Якщо теперішні переговори Ацевіта в Москві з совєтськими верховодами будуть успішними, то не є виключеним, що такий договір може бути підписаний в кінці візити Ацевіта, який в останньому часі фаворизує Совєтський Союз, особливо від часу, коли Конґрес ЗСА проголосував справу ембарґа на доставу американської зброї для Туреччини з причини турецької інвазії на Кипр.

Торгівля між Туреччиною і Совєтським Союзом значно підвищилась від часу, коли Ацевіт прийшов до влади.

Панас Феденко

ЗА ПРАВИЛЬНУ ОЦІНКУ ІМПЕРІЯЛІЗМУ

II

Серед російської ,,білої'' еміґрації поширений погляд, неначе російський комуністичний режим ,,знищив Росію'', бо большевики свого часу вели пропаганду за право народів на відокремлення від Російської великодержави, потурали ,,сепаратистам''. Однак, патріоти єдиної неділимої Росії помилилися. Про цю помилку писав російський монархіст українського роду — Василь Шульгин у книзі ,,20-ий год'', що вийшла на еміґрації між двома світовими війнами. Шульгин оповідає, як він навесні 1920 р. шукав переходу на правий басарабський бік Дністра і зустрівся з відділом Червоної армії, що в той час посувалася на південь до Чорного моря. В розмові з командирами червоної армії Шульгин сказав, що большевицьке військо не обороняє цілости Росії. Але він був дуже здивований, коли почув від червоних ,,командирів'', що вони ведуть боротьбу за єдину неділиму Росію. ,,Сталося непорозуміння'', — зазначає в своїй книзі Шульгин: ,,І вони за єдину неділиму''...

В час Другої світової війни червона армія застукала Шульгина в Югославії, де він жив як еміґрант і писав в газетах проти большевицького режиму. Однак ,,червоні'' не покарали ,,білого'' патріота неділимої Росії. Шульгина, ,,клясового ворога'' (він мав велику земельну маєтність на Волині) вивезено на Московщину і поселено в місті Владимирі над Клязьмою, де він жив і писав аж до смерти. Його спомини ,,Годи'' — були надруковані в московському журналі ,,Історія СССР''. Шульгинові дозволено в його споминах хвалити царського міністра Столипіна, котрий з трибуни Державної Думи (парляменту), казав до противників самодержавного режиму: ,,Вам потрібні великі струси (революція), а нам потрібна велика Росія''. Вся історична наука в СССР мусить виконувати директиви володарів Кремля і представляти завоювання царів як добродійство для поневолених народів або як ,,менше зло'': мовляв, коли б царське військо не захопило в свій час Кавказу, Туркестану та інших земель, то вони стали б жертвами імперіялістів турецьких, англійських, шведських та інших...

Згадую ці факти на те, щоб вияснити непорозуміння, яке я знайшов у промові ген. П. Григоренка, що він мав в Ірвінґтоні 23 квітня 1978 р. Генерал заперечив існування російського імперіялізму. На його думку, Совєтський Союз — це ,,ідеологічна імперія'', якій служать люди різних національностей і що від цього ,,ідеологічного імперіялізму'' терпить і російський народ.

Спитаємо: чи не терпіли маси російського народу від імперіялізму за царського режиму? Однак ніхто не назве царської держави ,,ідеологічною імперією''. Ця великодержава давала певні вигоди для російської ,,державної нації''. ,,Інородці'' мали перешкоди для розвитку своєї мови й культури, їм накидали мову ,,старшого брата''. Це захоплювало й Леніна ще перед революцією 1917 року. Він писав, що треба сприяти ширенню ,,великого русского языка'' і тішився асиміляцією ,,українців з зайшлими російськими робітниками в Україні, тобто помосковленням, бо українська мова в школі, в пресі, в адміністрації і навіть у церкві була заборонена.

У одного російського поета сучасника нашого Шевченка, я вичитав похвальні слова на адресу російського царя-самодержавця, що збирався обернути всі народи світу в своїх невільників. Звертаючись до підданих російського царя, поет писав: ,,Хоть ты есть раб, но раб царя вселенной'' (всесвіту)''...

Ген. Григоренко каже, що ,,ідеологічній імперії'' зі столицею в Москві вірно служать люди різних національностей. Це правда. Але так діялось і за царського режиму ще від доби царя Петра: спеціялісти з різних країн допомагали будувати Російську імперію у війську, в шкільництві, в адміністрації: Брюс, Боур, Шафіров, наші земляки — митрополити Стефан Яворський, Дмитро Ростовський (Туптало) і тисячі інших учених малоросів наповняли, ,,мов сарана (слова М. Гоголя) царські канцелярії. Митрополит Теофан Прокопович написав конституцію царської імперії, для угрунтування самодержавного режиму: ,,Правда волі монаршої''.

Нитка інородців-вислужників російського імперіялізму'' — простягається аж до нашого часу: міністер за цариці Катерини Олександер Безбородько, Кочубей, пізніше Канкрін (жидівського роду), Гудович, Лорис Меліков (вірменин), ,,тайный советнік'' — малорос Юзефович, автор ,,Емського указу царя Олександра II 1876 р.'' — всі ці ,,інородці'' були російськими патріотами, як і ,,соратники'' Леніна — Троцький, Сталін, Цюрупа, Рудзутак, Куйбишев, Каганович, Аусем, Снєчкус, Дзєржінський, Орджонікідзе та багато інших творців ,,російської ,,ідеологічної імперії''. Вони відцуралися свого народу і пристали до ро-

(Закінчення на ст. 4-ій)

З НАШИХ БУДНІВ

КУЛЬТУРНА ПОДІЯ

Свіжий застрик заохоти і надії влився в зашкарублі жили цих, небагатьох уже недобитків, які ще далі трудяться на літературній ниві, коли вони прочитали в ,,Свободі'' об'яву про розписання конкурсу на коротке оповідання або новелю з сучасного життя, і то — з нагородами! А зважте, що цей, вельми стимулюючий застрик, дала робітникам пера не Світова Рада для справ Культури, чи якась інша Культурна Комісія, а один невеликий курінь старших пластунок у Филядельфії, ці самі ,,Чортополохи'', які вже 20 років фахово провадять в тому місті Бібліотеку Пласту і Рідної Школи. І, от, моторні молодички, для відзначення свого 20-річчя зібрали між собою коло 500 долярів і розписали конкурс на коротку історію, запросивши до жюрі таких зубрів, як Іван Іванович Коровицький, Григорій Костюк і Юрій Лавриненко!

З увагою прочитуємо пункт за пунктом умовини конкурсу і — камінь валиться нам з грудей! Ні, немає тут цим разом чоловічої дискримінації (як це сталося з нагородами ім. Марусі Бек, для прикладу). Хоч конкурс спонзорує жіноцтво, то воно, — честь йому і слава! — не робить в цьому випадку статевих різниць між учасниками конкурсу і так само не обмежує авторів тематично чи так званим ідейним унапрямленням. Пишіть, хлопці (і дівчата, розуміється!), так, щоб воно вийшло коротке, а добре! Децол!

Інша справа, що дівчата сяк чи так вийдуть горою, як передвіщує знаний в літературних колах на долині міста поет-песиміст, не вказуючи пальцем на колеґу В. Л. За його підрахунками, в нашому екзильному літературному процесі стосунок активних письменниць до письменників мається як 3 до 1 в користь ,,красного пола. Ото ж, — як дотепно римує згаданий колеґа-песиміст: ,,На одного Барку, припадає три Варварки''! З чого виходило б, що коли фундаторки конкурсу призначили три нагороди за найкращі твори, то дві з них так чи так дістануться літературному жіноцтву, бо так показує ,,циферія'', — як любив колись казати професор Іван Вовчук...

Хібащо хлопці ,,потиснуться'' і збагатять в цьому ювілейному році нашу новелістику такими шедеврами, що — ,,муха не сідає''!

Ікер

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСоюзу!

Ярослав Падох

В другі роковини смерти сл. п. проф. Т. Залеського

Окремі відділи польської державної гімназії в Стрию із українською мовою навчання, вже по самій своїй природі, не створювали пригожого клімату ані для учнів, ані для учителів. Адже ,,відділи'' не були самостійною школою, але частиною й під наглядом місцевої польської гімназії. До того в міру загострювання українсько-польських відносин й скріплювання українського спротиву, послідовно обмежувано куцу автономію української частини гімназії й зміцнювано нагляд над нею, як загальної адміністрації, зокрема поліції, так учительського польського персоналу.

Спочатку чисто український учительський збір, в міру призначування польських учителів, ставав мішаним, на місце українських та впроваджування польської навчальної мови деяких предметів. Усе це було причиною, що традиційне довірливе відношення учнів до своїх учителів відходило до історії, а взаємини цих двох груп ставало подібним до взаємин обох національних груп населення.

У якій мірі це перешкоджувало у звичайнім, виховнім процесі молоді, не трудно собі уявити. Багато завчасно, в душу молоді входило елементів сумнівів, недовір'я, а то й ненависти до учителів, звичайно чужих, але й не рідко до своїх українських. Бо й поміж самими вчителями цієї ,,дочерної'' української гімназії не було належної гармонії. В міру кріпшання натиску, а то й терору польської адміністрації, засобом якого були передусім передчасне звільнювання учителів, або перенесення на Захід, на чисто польські терени, пристосувальна поведінка деяких учителів переходила межі особистої й національної достойности. Не рідкими були навіть доноси одних на других.

До того польська адміністрація вимагала, щоб українські учителі духово й товарисько сепарувалися від українських учнів, тобто, щоб обмежувалися до формального навчання предметів студій, забуваючи про свою, не менш важливу виховну функцію. Це ще більше підважувало довір'я учнів до учителів й центр їх виховання, чи радше самовиховання, переносився поза школу, в молодечі й політичні організації, точніше в Пласт і ОУН. Пласт, який буйно розвинувся у стрийських середніх школах й почав експансію поза шкільні мури й поза межі міста, що її спинила заборона Пласту з 1930 року, мав серед українського вчительства багато прихильників, але небагато активних й готових на риск втрати заробітку, чи на переселення в чужину, опікунів. Зокрема їх число помітно зменшилося після зміцнення польонізації української частини гімназії й введення до неї польських вчителів.

Не було в цьому нічого особливого. Адже Пласт майже від своїх початків, ще довго до зловісного 1930 року був проскрибований, зокрема в Стрию, другому за числом учасників, пластовому осередку після Львова. В цей час, коли польський уряд розв'язав Пласт, стрийський пластовий Кіш нараховував рівно 500 молоді. Поза своєю внутрішньою виховною, чи точно кажучи, самовиховною діяльністю, Пласт, як хлоп'ячий, так дівочий, був дуже активний у житті всієї громади. Стрийський Кіш опікувався горою Маківкою й її стрілецькими могилами, а щорічний похід пластунства на закінчення Зелених свят, в повороті з Маківки, на стрілецькі могили на стрийському кладовищі, що йшов головними вулицями на очах його п'ятдесяттисячного населення міг рівнятися хіба з державною парадою місцевого чисельного гарнізону в день Третього травня.

На цьому тлі виднішою стає заслуга горстки відданих своїй шкільній молоді й організації найкращих з неї — Пластові учителів стрийської української гімназії та дівочої семінарії ,,Рідної Школи'', а зокрема покійного професора Тадея Залеського. Після недавньої смерти проф. Омеляна Цісика і проф. Івана Криницького, смерть сл. п. проф. Залеського замкнула потрійне гроно найбільших приятелів й найбільш заслужених виховників стрийської середньошкільної молоді, з-посеред якої вийшли видатні провідники свого покоління, імена яких уже записала, можна сподіватися записала тривало, свіжа історія України: Степан Охримович, Степан Бандера, Лев Ребет, Мирослав Тураш, Володимир Тимчій та Олекса Гасин. Із цими іменами і з їхнім поколінням майбутній історик мусітиме тісно пов'язати імена їх виховників, зокрема ім'я покійного Тадея Залеського. Адже п'ять перших–це крайові провідники ОУН на Західніх українських землях, а останній шостий — шеф штабу УПА! Так багато чолових бойовиків і вояків не мала ніяка округа ні Галичини, ні Волині.

Пригадують слова вірша великого Ґете: ,,Wer den Dichter will verstehen, Muss in Dichter Lande geben.''

,,Хто хоче зрозуміти поета, повинен пройтися його землею'', — написав Ґете. Нехай вони виправдають цей некороткий вступ до останнього атрибуту, на який собі заслужив не лише від своїх учнів сл. п. професор Залеський. Тільки на тлі стрийської землі, її життя й долі поміж двома останніми війнами, а то й пізніше, можна належно оцінити його заслуги, які дали йому право на громадські похорони, громадську пошану й вдячність й на довговічну, добру пам'ять.

* * *

Народився Професор 30-го серпня 1883 р. в Тростянці Малім у Золочівщині. Його батько, Степан, був учителем і управителем народної школи. Його рід походив із східньо-українських земель. Збереглася пам'ять про його давно вживане прізвище Жалоба-Залеський. Мати походила з роду Ілевичів.

Після закінчення гімназії у Золочеві сл. п. Тадей Залеський студіював у Львівськім університеті українську мову й літературу в професорів Олександра Колеси і Кирила Студинського та клясичні мови. Вже в часі першого року студій батько помер, а матері важко приходилося вдержувати п'ятьох синів засобами невеличкої

(Закінчення на ст. 3-ій)

„ХРОНІКА ПОТОЧНИХ"...

(Закінчення зі ст. 1-ої)

ві, у матері Зоряна Попадюка, Любомири Попадюк — у Львові і бабусі в Самборі.

У відділі „В тюрмах і таборах" повідомляється про перевезення Анатолія Здорового в січні 1978 року з Владимірської тюрми в табір. Його строк кінчається в 1979 р. В грудні 1977 р. Іван Гель держав довготривалу голодівку, домагаючися переведення його в лічницю. В грудні 1977 — січні 1978 р. о. Василя Романюка держали в КГБ-івському ізоляторі в Івано-Франківську, куди його привозили з табору для „спецобробки".

Про 35-ий табір у Пермській області сказано, що в вересні 1977 р. там перебувало 92 в'язні. У ньому в грудні 1977 р. позбавили посилки Євгена Сверстюка. Такі і подібні інформації подано теж про інших в'язнів.

Про Петра Рубана, який відбуває засуд у Ворошиловградській області, сказано, що в січні 1978 р. до нього приїжджали офіцери КГБ з брошурою І. Дзюби „Грані кришталя" та з іншими статтями проти націоналістів і „вговорювали", щоб він відмежувався від „націоналістів".

Подаються теж тексти протестів поодиноких в'язнів, в тому В. Чорновола з 24 грудня 1977 р. до Голови Верховної Ради СРСР (у скороченні) і його ж заяву з 12 січня 1978 р. (теж у скороченні), протест М. Осадчого „До американського народу, Сенату і президента США Дж. Картера", звернення Української групи „Гельсінкі" до А. Сахарова з 10 грудня 1977 р., звернення І. Калинця до Президії Верховної Ради УРСР з 23 лютого 1978 р. та інші того рода документи.

У підвідділі про звільнення, повідомляється про вихід з ув'язнення Романа Семенюка з 19 мордовського табору до Львова в лютому 1978 р., Дмитра Керничного (йому біля 70 років), Григорія Герчака, Дмитра Палійчука і Євгена Пришляка (всі по 25 років за ОУН/УПА).

У відділі „На засланні" інформується про деякі деталі з побуту Б. Чуйка, В. Стуса (його обшукували в зв'язку з арештом Л. Лук'яненка), С. Шабатури.

„Хроніка" інформує теж про Йосифа Терелю в Дніпропетровській психушці.

„Після звільнення" „Хроніка" приносить деякі дані про репресії проти Надії Світличної, М, Бондаря, К. Матвіюка, який перебуває тепер у с. Шубків, Рівенської області, куди переїхав ще в серпні 1977 р. з Кіровоградської області.

„Право на виїзд" подає деталі про справу Вадима Смогителя (див. наш пресовий комунікат ч. 41/78 з 22 березня ц. р.), про звернення Григорія Токаюка до президента США, щоб допоміг йому емігрувати, меморандум Української Гельсінкської групи про дискримінацію супроти українців, які хочуть емігрувати, який вже був опублікований на Заході (пресовий комунікат ЗП УГВР ч. 15/78 з 9 лютого ц. р.), про виклики І. Кандиби до ОВІР-у у Львові в січні 1978 р., де його „розпитували", чи він має родичів за кордоном і чи звертався до них в справі визову на еміграцію. Кандиба заявив, що якщо у них є вже на руках визов для нього з закордону, тоді вони повинні йому видати на руки і випустити з СРСР з визовом, чи без нього, або сказати йому прямо, що його не випустять у жадному випадку.

„Хроніка" подає теж обширні дані про релігійні переслідування в Закарпатській області (справа Михайла Юркова — п'ятидесятника, арештованого 23 грудня 1977 р.), про групу п'ятидесятників у Запоріжжі; в Рівенській області і в Черкаській області.

В другі роковини смерти...

(Закінчення зі ст. 2-ії)

сл. п. проф. Т. Залеський

вдовиної пенсії. Та все ж усі сини покінчили середню, а три навіть університетські студії. Тадей був середущим й на його долю припало допомагати собі, а то й братам у постійних недостатках. Закінчивши студії з усіми професійними іспитами здобув звання професора гімназії й вчив зразу в учительській семінарії в Заліщиках, де завідував учнівським гуртожитком, а після трьох років, із 1913 р. учив у державній гімназії в Самборі, з перервою з кінця 1914 й половини 1915 рр., коли виїхав з матір'ю до Відня, де вчив на українських семінарійних курсах.

В часі короткої державности західньо-українських земель його обрано членом Української Національної Ради, цього парляменту новопосталої держави, що й в наслідках привело польське ув'язнення в таборах у Берестi Литовському й Стшалкові.

Із 1920 р. до пізнього 1944 р, учив в стрийській державній гімназії українську та латинську мови, а водночас напротязі п'яти років (1921 — 1925), був управителем приватної української дівочої семінарії „Рідної Школи". На той час припала його широка громадська активність спрямована на відновлення духа й сили своєї суспільности після трагічно-короткої доби відновлення державности. Був організатором і керівним членом Учительської Громади, Музею „Верховина", Музичного Інституту ім. Лисенка, Міщанської Бесіди, Українського Касина, Української Бурси, „Рідної Школи", „Просвіти" й чимало інших установ, а передусім усім своїм серцем став опікуном й виховником патріотизму й характеру пластової молоді. В школі вчив призначені предмети, передусім українську мову й літературу, а поза школою виховував молодь у гутірках й на прогулянках, а зокрема своєю гідною поставою у відношенні до всемогучої шкільної й загальної адміністраційної влади. Коли інші учителі не видержували шовіністичного тиску й захитувалися або й заломлювалися, то сл. п. проф. Залеський був непохитним. Його приклад підтримував інших колеґ й виховував молодь. Його учні, зокрема підопічні пластуни, до останніх днів оточували його майже набожною пошаною.

У роках 1941 — 1943 виконував обов'язки шкільного інспектора, а в 1944 р. виїхав на еміграцію, крізь Словаччину, Штрасгоф, до Авсбургу й Нового Ульму, де вчив у таборовій гімназії. 1948р. виемігрував до Канади, де зразу до Вінніпегу, згодом Торонта, а ще пізніше до Нюджерського стейту в ЗСА. До 1961 р. працював фізично, коли на 78-му році життя пішов на пенсію. У Вінніпезі заснував Організацію Українських Педагогів і брав участь у широкій громадській праці. Зокрема багато писав й друкував в українських часописах на літературні й інші теми та приготовляв і виголошував доповіді в Науковому Товаристві ім. Шевченка та в інших громадських товариствах й на різнорідних імпрезах. Його писання, як доповіді й лекції, відзначалися великою ерудицією та літературним стилем. Газетні й журнальні статті в журналах „Київ", „Слово на сторожі", „Життя і Школа" й в часописах „Новий Шлях", „Свобода", „Гомін України", „Вільне Слово", „Мета" залишаться їх прикрасою й джерелом знання, до якого звертатимуться сучасні й пізніші наші літератори й мовники.

Додати б, що з подружжя у 1924 р. з учителькою Марією Шанковською, донькою пароха в Нижбірку, народилися син Всеволод й доня Лариса. Син загинув на Україні в 1954 р., а донька, дружина інженера-науковця й редактора журналів Любомира Онишкевича, покінчила в ЗСА студії зі званням доктора української літератури і викладає в Ратгерськім університеті. Сл. п. проф. Залеський втішався також трьома внуками Всеволодом, Бояном і Ладою. Дожив майже біблійного віку, померши на 93 році життя — 10 січня 1976 р. Ні він самий, ні ці, з ким втримував зв'язок, не відчували тягару його віку. До самої смерти зберіг активність фізичну й духову. Я зустрівся зі своїм дорогим професором і опікуном короткий час перед його смертю й то в майже, для нього, символічному місці: на виставці скитських мистецьких скарбів, знайдених у значній частині на Україні, в Метрополітальному музеї в Ню Йорку. Покійний професор без допомоги проходив численні сходи музейного будинку й живо реагував на бачене й почуте.

Сл. п. проф. Тадей Залеський відзначався виїмковою особистістю; навіть у суворому, повному конфліктів кліматі польсько-української гімназії, він зумів зберегти свою подиву гідну незалежність, можна сказати, суверенність. І завжди був повним джентелменом. Шляхетне погідне обличчя, притишена мова, зрівноважена реакція на найбільш несподівані й необраховані виступи учнів і зверхників, і благородність у кожному слові й чині склалися на його унікальність, що її він зберіг до останніх днів свого довгого життя.

ВІРМЕНИ ЗАЯВЛЯЮТЬ...

(Закінчення зі ст. 1-ої)

займають українці. У таборах, в'язницях, психіятричних лікарнях і на засланні під сучасну пору їх є понад 70 осіб. Для достовірности назву ряд прізвищ: Караванський, Шумук, Мороз В., Гель І., Ребрик, Осадчий, Гуцул, Гомула, Кончаківський, Мурженко, Юськевич, Сверстюк, Попадюк, Лісовий, Здоровий, Квецько, Микита, Сергієнко, Світличний, Калинець Ігор, Долішний, Романюк, Пронюк, Гайдук, громадянин Великої Британії, за походженням українець — Будуляк-Шаригін, Калинець Ірина, Попович Оксана, Сеник Ірина, Антонюк, а в психіятричних лікарнях: Плахотнюк, Красівський, Рубан; у КҐБ УРСР: Лук'яненко, Маринович, Матусевич; на засланні: Шабатура Стефанія, Стус Василь і багато інших. Очевидно, я не знаю всіх прізвищ.

Починаючи від 1975 року, ми, вірмени, члени Національної Об'єднаної Партії (НОП), яка намагається здійснити незалежність Вірменії шляхом референдуму, цілком розуміємо своїх українських побратимів і сестер, поділяємо їхні прагнення і сподівання, і відзначуємо 12 січня разом з ними. В політичних таборах і в'язницях наша солідарність виявлялася і буде виявлятися у майбутньому голодівками протесту (дивись заяви Айрікяна, Аршакяна, Шахвердяна, Навасардяна, Маркосяна, Заграбяна й інших, написані з нагоди 12 січня в роках 1975, 1976, 1977).

Рішенням проводу НОП з 1976 року, всі члени нашої партії зобов'язані відзначувати 12 січня як День Солідарности НОП з воюючою Україною.

Ця солідарність має вже свою історію. Між українськими політв'язнями (як і між російськими, єврейськими, латвійськими, литовськими та інших народів) ми знайшли не тільки братів і сестер, але й однодумців і друзів у боротьбі за право нації на самовизначення і з пошанування прав людини. Членами-симпатиками Національної Об'єднаної Партії стали такі українці: Чорновіл Вячеслав, Семенюк Роман, Стус Василь, Калинець Ірина, Шабатура Стефанія, Будуляк-Шаригін М., Гель Іван, Овсієнко Василь, Попадюк Зорян.

Усі вони брали участь в акціях НОП 11 серпня 1975 — 1977 рр., 5 грудня 1976 року, 24 квітня 1975 — 1977 рр., і 12 лютого 1977 року. Я ще раз згадав і відзначив цей факт, щоб підкреслити наскільки глибокими є взаємне зрозуміння і духовна спільнота між нами — представниками різних народів. У конкретних обставинах нинішній союз може мати історичне значення; в іншому випадку — це маленьке, але сильне звено в історії співпраці двох народів.

Як секретар НОП, я ще раз запевняю, що у випадку потреби, наша партія висловить свою солідарність з справжніми синами і дочками України не тільки голодівками протесту і заявами.

Сьогоднішньою голодівкою висловлюю протест проти існуючого положення в СРСР, проти репресій над інакодумаючими, зокрема в Україні. Вимагаю закінчити всі судові і слідчі справи, а також звільнення усіх політв'язнів, політичних „психічно-хворих", політичних засланців і забезпечення їм права на свобідну громадську діяльність.

Мордовія, п. Лесной, Концтабір ч.19 (ЖХ—385) 12 січня 1978

Секретар НОП Айрікян Поруйр

Нові дійсні члени УВАН у ЗСА

Ню Йорк.(УВАН).—Конференція дійсних членів Української Вільної Академії Наук у ЗСА обрала своїми дійсними членами двох визначних західньо-німецьких вчених — проф. д-ра Ніколауса Лобковіца і проф. д-ра Ґанса Равпаха. Проф. Лобковіц (1931 р. народження) є професором і президентом Мюнхенського університету та членом багатьох німецьких і американських наукових інституцій. З фаху соціолог і філософ, він є автором семи книг з ділянки філософії, релігії, історії марксизму, совєтської політичної думки та понад 70 наукових статтей.

Проф. Равпах (1903 р. народження), професор Мюнхенського університету (1962 — 70 рр.), був протягом 1963 — 75рр. директором Східньо-Европейського Інституту і в 1968 — 76 рр. — президентом Баварської Академії Наук. Проф. Равпах, історик-економіст і соціолог, опублікував вісімнадцять книг і біля 40 статтей з царини соціяльних наук. У своїх працях про Східню Европу він приділяє певну увагу українській проблематиці.

Від початку свого існуванню УВАН у ЗСА залучує до складу членів Академії також визначних вчених неукраїнського походження, наукові зацікавлення яких охоплюють україністику. Серед членів Академії було і є кілька таких вчених (головне американських). Обрання дійсними членами УВАН у ЗСА двох провідних німецьких вчених проф. Ніколауса Лобковіца і проф. Ганса Равпаха, є дальшим поширенням міжнародних зв'язків української вільної науки в діяспорі.

І знову Загальні Збори по-за нами...

Хрест Золотий їм
світить як знамено,
Шлях благодійний
вибрали собі,
Щоб ним іти невпинно,
та жертвенно,
Теплом огріти
ближнього в журбі.

Тож маючи перед собою, як дороговказ, оту глибоку ідею і ціль, Український Золотий Хрест твердим кроком проходить наміченний шлях, виконуючи взятий на себе обов'язок служити українській громаді, де б вона не перебувала.

Та в житті кожної Організації приходить час підсумувати пройдене та намітити плян праці на майбутнє. І так, 12-го лютого, 1978 року, наш 12-ий Відділ Українського Золотого Хреста в Чікаго відбув свої чергові Загальні Збори. На порядку нарад, як звичайно найголовніше, звітування членів Управи, уділення абсолюторії та вибір нової Управи, як також плянування дальшої діяльности.

Суттєві своїм змістом звітування поодиноких референток виказали, що пройдений каденційний відтинок часу на нашій організаційній ниві був вповні успішний. Ті звіти віддзеркалюють координаційну працю поодиноких референтур разом, як також всіх членок Відділу зокрема, щоб сконцентруватись на найважливішому відтинку діяльности УЗХ, а саме: нести допомогу потребуючим, чи то в Америці, чи на інших місцях поселення українських громад. Ці підсумки вказують на те, що наша праця принесла нам задовільні плоди. Це плоди, яких не можна зберегти, як повседневно надбане добро — достаток. Плоди ці, це почуття вдоволення за виконання добровільно взятого на себе обов'язку, це усміх на обличчі молодої, чи старшої віком людини, з якого втерлося сльозу. Це численні листи вдячности, що їх одержуємо за нашу допомогу.

Для прикладу: „...Не знаю навіть, як висловити подяку Вашій Організації за те, що Ви допомагаєте нам годувати і вчити наших дітей. За Ваше добре серце вдячна я і мої діти. Посилаю Вам знімки трьох найстарших дітей. Хочу, щоб Ви бачили кому помагаєте. Ця знимка з їх виступу на святі Тараса Шевченка".

Або кілька рядків з листа молодого студента теології на Любельському університеті: „...матеріял на реверенду одержав. За цей так вартісний мені подарунок сердечно дякую. Для мене це велика допомога і радість. Дуже тішуся, що з так далека наші люди думають про наших студентів теологів. Дуже вдячний, що Ви мені допомагаєте і будете про мене пам'ятати. Я зі своєї сторони буду молитися в своїх молитвах за добродіїв. Така тільки може бути подяка і вдячність з моєї сторони".

Знову кілька рядків від Об'єднання Українських Жінок в Німеччині: „...висилаємо допомоги нашим жінкам, які живуть в старечих домах, старшим самітним з мізерними засобами до життя та хворим. Ваші дотації є дуже допоміжними. Ще раз складаємо нашу сердечну подяку від Головної Управи ОУЖ, і від наших немічних бабусь".

Такі, та подібні листи одержуємо від тих, яким в міру наших спроможностей подаємо помічну руку в багатьох країнах як: Франція, Австрія, Німеччина, Польща, Бразилія, Аргентина, Еспанія, Бельгія.

Новообрану Управу, в склад якої увійшли членкині з довголітнім досвідом суспільно-громадської праці, очолила Марія Громяк.

Заохоту до дальшої праці дає нам свідомість, що ми не є осамотнені. Завдяки нашій харитативній службі українській громаді, розкиненій по різних континентах світу, ми здобули собі зрозуміння, признання та моральну і матеріяльну підтримку ширшого кола громадянства, без різниці політичної чи конфесійної приналежности.

Тож нехай ті чисельні вислови подяки, що їх отримуємо за нашу допомогу, будуть водночас і нашою подякою всім хто допомагає нам — допомагати.

Н. Кузик

ЗА ПРАВИЛЬНУ ОЦІНКУ...

(Продовження віст. 2-ої)

сійської національности, як і п. Богатирчук, що виступає проти ідеї незалежної України. Російському великодержавному шовінізмові служить уся кліка на чолі з Л. Брежневим. Російська колонізація України, Прибалтійських народів, Кавказу, Туркестану, панування над „народними демократіями" — це продовження давнього російського імперіялізму, проти якого виступав Карл Маркс, який пророкував, що ціль російського уряду була — досягнути кордону імперії по лінії від Штеттінну на півночі до Трієсту на півдні.

Всім народам, поневоленим московською „ідеологічною імперією", бажано, щоб росіяни зрозуміли: не будуть вони вільні, поки Москва буде панувати над іншими народами. Бо, щоб держати народи в послусі, треба мати велику армію і поліцію, а потреби пілдання відсувати на задній плян. Про це писав російський історик В. Ключевський: „Держава напухла, а народ попадав у злидні" („нішал").

СПОРТ

Редагує О. Твардовський

ПЕРШЕНСТВА СВІТУ В КОПАНОМУ М'ЯЧІ

Дня 1-го червня в столиці Аргентини, Буенос Айрес на місцевому стадіоні „Рівер Плейт", розпочалися світові першенства в копаному м'ячі з участю 16 збірних трьох континентів світу. Понад 77.000 глядачів були присутні на увертюрі — за „першою скрипкою" сучасного футболу, урядуючого чемпіона світу — збірної Західньої Німеччини з репрезентацією комуністичної Польщі, яка в минулому турнірі зайняла 3-тє місце.

Ці змагання були передавані на телебаченні, в цьому числі на деяких дугорядних стаціях в ЗСА. В загальному обидві збірні розчарували сотні мільйонів глядачів, що з великим зацікавленням чекали на цю важливу зустріч. Зокрема розчарувала збірна Зах. Німеччини, що якось пасивно провела ці змагання. В дефензиві нічим не відзначився заступник слав нозвісного Бекенбавера — Кальтц, в нападі блідо випали „зірки" Абрамчик і Фішер. Вислід зустрічі 0:0. В дальшому ході гор першої рунди — прийшли черговi розчарування: типовані фаворити: Бразилія, Аргентина, Шотляндія не показали очікуваної гри на високому рівні, а шотляндці навіть не дійшли до чвертьфіналу. Згідно з вислідами долю шотляндців поділили збірні: Франції, Еспанії, Мехіко, Швеції, Мадярщини, Тунісу та Ірану.

Несподівано добре показали себе футболісти Австрії і Італії, які ввійшли до чвертьфіналу, як теж збірна Тунісу, не зважаючи на свою елімінацію.

До чвертьфіналу заквалiфікувалися такі країни: в групі „А" — Італія, Західня Німеччина, Австрія і Голляндія. В групі „Б" — Аргентина, Бразилія, Перу і Польща.

Переможці тієї рунди ввійдуть до півфіналу, після чого відбудеться вирішальний фінал за п'ятикілограмовий золотий Кубок світу, що був виготовлений 1973 року за проєктом італійського мистця Сільвіо Газаніґа. Номінальна вартість цього трофею виносить 20,000 дол., реальну вартість важко оцінити. Новий володар Кубка разом із званням чемпіона здобуде славу і прихильність мільйонів любителів копаного м'яча та стане законодавцем мод копаного м'яча, одним словом взірцем для футболістів в цілому світі.

ВІСТКИ УСВТ „ЧОРНОМОРСЬКА СІЧ"

„Ч. СІЧ" — ЕСЕКС ЮНАЙТЕД — 2:2

Мейплвуд, 4-го червня, 1978. — Цими першенськими змаганнями в І-ій Дивізії Шейфер Ліги Ню Джерзі, „Ч. Січ" закінчила цьогорічний сезон. Згідно з вислідами „Ч. Січ" зайняла в показнику табелі гор 6-те місце, на всі дванадцять, маючи на свому конті 22 точки і 52:38 відношення голів.

У звітовій зустрічі вже в перших десяти хвилинах „Ч. Січ" вела 2:0, що його здобули Ганич і Денисюк. На жаль, суддя допустив гостей до „жорстокої" гри, завдяки якій окремі змагуни „Ч. Січі" зазнали контузії. У дальшому ході змагань до гострої гри пристосувалися теж господарі і щойно тоді суддя почав висвічувати жовтими, а в двох випадках і червоними картками. З дружини „Ч. Січі" з гри червоною карткою був вилучений О. Фурман. З дружини Есекс Юнайтед 4-и змагуни дістали попередження і один в кінцевій фазі зустрічі був вилучений з площі змагань. Обидва вирівнюючі голи гості здобули в часі, коли господарі грали вдесятку. Склад „Ч. Січі": Р. Фурман, Охрименко, Касіяненко, Ю. Бакун, А. Бакун, Колес, Мельник, Денисюк, Леонів, О. Фурман, Ілемський, Ганич, Гречний, Калиновн. Провідника А. Ґбура, заступав Л. Рудзінський, тренер І. Чупенко.

УСПІХИ ЮНАЦЬКИХ ДРУЖИН СК СУМА ПАРМА, ОГАЙО

СК СУМА, Парма — „Інтер-Італія" — 2:1 (0:1)

Завдяки цій черговій перемозі, що їх здобули Сумівці в змаганнях 3 червня на площі Брукпарку, СК СУМА далі затримала чолову позицію в показнику табелі гор в своїй групі „Лейк Ірі Сакер Ліги". Переможні голі здобув Дзюба. Склад дружини „Д": Темнюк, Дзюба, Тимош, Данило Темнюк, Попадюк, Кіндрат, Лишнянський, Шубан, Косовський, Зорій, Добрянський, Т. Богуславський, М. Богуславський, Шубан, Тренер Михайло Петрина.

СК СУМА, Парма — „Інтер-Італія" — 3:2 (3:0)

Дружина „С" хоч і виграла ці змагання то заграла нижче свого рівня. До цих змагань наша дружина виступила в ослабленому складі в якому бракувало Р. Вовянка і А. Футея. Як і в попередніх виступах гарно понисався Роман Попадюк, який на протязі цілого сезону відзначується чудовою грою. За цим змагуном слід кує ряд тренерів Ліги. Переможні голі для нашої дружини стрілили: Тарас Мельник 2 і Роман Темнюк. Склад дружини „С": Р. Попадюк, І. Тимків, Р. Попадюк, І. Богуславський, Р. Василюк, Б. Лишнянський, М. Петрина, Т. Мельник, Ю. Бібик і Д. Дзюба, резервовий воротар Д. Тот. Тренер Любо Мудрий.

Л.М.

На тлі дня народин інж. Костя Т. Туркала

Переглядаючи сторінки нашої преси, можна ствердити, що між членами української громади, по цей і по той бік океану, є ще досить багато інтелектуалістів, професіоналів і взагалі громадських діячів, що прожили довгий шматок часу, довший ніж звичайно Бог позволяє прожити пересічній людині. Межа смертности, якою ще 20 років тому було 65 років, сьогодні вона пересунулася на 75-85 років, а навіть 90 і більше.

21-го серпня 1977 року в родинному колі у Ню Гейвені інж. Кость Тимофієвич Туркало відзначував 85-ліття життя і 60-ліття професійної, політичної і наукової праці. На протязі свого довгого життя інж. К. Т. Туркало пройшов тернистий шлях життя, не обминувши й большевицької тюрми, але створив чимало для української культури. Праця інж. К. Т. Туркала для української справи розпочинається з юнацьких років. Ще бувши в середній школі — Духовне Училище і Духовна Семінарія — в Камінці Подільському, він вже тоді пробував перекладати твори російських письменників на українську мову. А коли 1911 року вступив до Київського Політехнічного Інституту то зразу стає членом Української Громади в Інституті, а через два роки її головою. Входить у зв'язок із редакцією української газети „Рада" та її редактором С. О. Єфремовим. У Громаді ставить собі за найголовніше — працю над українською технічною термінологією. Ще до початку революції 1917 року в студентських громадах, а найголовніше в Громаді Політехнічного Інституту, зібрано кілька тисяч наукових термінів, що пізніше стали основою для укладання українських термінологічних словників в Інституті Української Наукової Мови при Всеукраїнській Академії Наук у Києві. ІУНМ об'єднував тоді чимало інженерів, які присвятили себе опрацюванні українські термінологічні словники. Завдяки цій відданості та матеріяльним пожертвам членів, УІНМ упродовж п'ятьох років було опрацьовано і видано 17 (сімнадцять) українсько-російських і російсько-українських словників. Хоча ці словники від 1930 року совєтська влада стягнула з обігу і заборонила їх вживати, але вони стали і ще дальше стоять тривкою основою для українських термінологічних праць і словників. Сам інж. К. Т. Туркало на спілку з В. Фаворовським є автором „Словника технічної термінології-Комунальне Господарство", ст. 172, 1928 р. Цей Словник має „Науково-Дослідче Т-во Українських Термінології" в Ню Йорку. На спілку з інж. Н. Гладким інж. К. Т. Туркало складає і видає „Словник української ділової мови". (Про цей словник я читав лише згадку в пресі). У 1929 році совєтська влада розгромлює ВУАН, а разом з ним і ІУНМ, і розпочинає переслідування кольших співпрацівників тих інституцій. Провокаційним створенням Спілки Визволення України, як це твердить інж. Туркало, совєтська влада розпочинає нищити верхівку української наукової інтелігенції. Інж. К. Т. Туркало чудом рятується і 1943 року виїжджає на еміграцію.

Під час періоду НЕП-у і українізації інж. К. Т. Туркало узявся до українізаційної праці. Він стає головою Лекторського Бюра й організує українізаційні курси по установах і сам викладає українську мову. Згодом стає мовним редактором обласної газети „Пролетарська Правда". Вся ця праця не оплачувана урядом, добровільна, поза вільними годинами після зарібкової праці в Медичному Інституті, де він призначений на асистента хемічної катедри. Пізніше виказалося, що НЕП і українізація були створені совєтською владою тільки для передишки, щоб виявити активні та ініціятивні українські сили.

У серпні 1929 року інж. К.Т. Туркало попадає другий раз до в'язниці з обвинуваченням про приналежність до Спілки Визволення України (СВУ). 19-го квітня 1930 року на судовому процесі 45 обвинувачених він дістає вирок на три роки суворої ізоляції, але умовно. З цього присудом було вісім підсудних, бо решта 37 підсудних були засуджені на різні терміни в'язниці від трьох до десятьох років. У жовтні 1930 року його знову арештовують закидаючи йому участь у військовій організації. (Всі його переживання і тортури він досить докладно описує в його книжці п.з. „Тортури", яка появилася друком в Ню Йорку.) Висланий з України, він переїжджає з Києва до Харкова, а звідтіля на Донбас.

Тепер подамо деякі короткі біографічні дані з життя ювілята. Інж. Кость Тимофієвич Туркало народився 8-го серпня (ст. ст.) 1892 року в селі Немирівцях, Проскурівського повіту Подільської Губернії. Середню школу (семінарію) закінчив 1911 року в Кам'янці — Подільському. В тому самому році здав конкурсний іспит і був прийнятий до Політехнічного Інституту в Києві, який кінчає вже за совєтської влади. 1915 року він працює техніком на будові доріг і дорожних мостів на південно-західному фронті. На початку 1917 року його змобілізовано до війська в Залізничний Батальйон на фронт до м. Луцька. Не зважаючи на „нижній чин" начальник батальйону призначає його екрівником будови залізниці між Торчином і Хорохорином на Волині. У вересні вибраний делегатом на 3-ій Військовий З'їзд, на якому його вибирають делегатом до Всеукраїнської Ради Військових Депутатів. З того часу стає членом Центральної Ради аж до гетьманського перевороту 29-го квітня 1918 року. Рівнобіжно з цим він викладає українську мову в школі для перекваліфікації старшин. Дальші біографічні дані були подані на початку цього допису. Одначе, докладніше про життя і буття інж. К.Т. Туркала можна довідатися з його спогадів виданих книжкою п.з. „Тортури", Київ — Ню Йорк, 1963 р.

За часів німецької окупації України інж. К.Т. Туркало був головою Управи Куренівського Району, а ще перед тим очолював Технічний Відділ Міської Управи м. Києва. Київ залишає у вересні 1943 року. До ЗСА прибув 1949 року, перебувши перед тим у Німеччині в таборі для переміщених осіб у Майнц-Кастель. У Ню Йорку він вступає в члени Т-ва Українських Інженерів. При утворенні „Науково-Дослідчого Т-ва Української Термінології" (НДТУТ) стає його постійним мовним редактором і дорадником при укладанні термінологічних словників (Англійсько-Українського Економічного Словника, який тепер укладає НДТУТ). Він систематично дописує до української преси. Майже щомісяця можна зустріти його статті в „Нових Днях", „Українських Вістях. Він тепер редагує „Історія євангельського руху" в ЗСА, 600 сторінок друку. Він також зредагував працю свого сина д-ра Ярослава Туркала п.з. „Нарис історії Вселенських Соборів". Багато споминів або інших праць, які сьогодні появляються друком, виходять за його мовною редакцією. Не зважаючи на важке життя, ювілят виховав двох синів (інженера-електрика і доктора-хірурга) з п'ятьома внуками.

Хоча в цьому році ювілятові минуло 85 років, але він почувається ще молодим, працюючи активно і всесторонньо, редагуючи книжки статті та дописуючи до преси. Він ніколи не хворіє і якби радикуліт не зігнув його високої постаті і вуха не притупили його слуху та сиве волосся не покрило його голови, то ніхто з читачів не міг би сказати, що інж. К.Т. Туркалові минуло 85 років життя. Автор цих рядків сподівається, що Ювілят ще матиме принаймні десять можнивостей справляти свій день народження. І напевно всі читачі, які його знають або й не знають, бажають йому цього — довгих літ щасливого життя і корисної праці.

Кость Церкевич